

† Свещеникъ Георги Кузмановъ.

(Гледай подлистника.)

Свещеникъ Георги Кузмановъ

На 17 м. м. въ София почина свещеникъ Георги Кузмановъ, родомъ отъ Жула-Селци, Дебърско.

Ний туку въ нѣколко сбита редове ще прослѣдимъ неговия животъ, главно докато е билъ въ Дебърско, не като на важна обществена личностъ, но като на човѣкъ, върху главата на когото са се струпали редъ удари, нанесени отъ страна на арнаутитѣ-разбойници: неговиятъ животъ представлява верига отъ теглалъ, каквито отъ вѣки, па и днесъ се струпажатъ върху всѣки дебраниецъ.

Описанъ живота на свещеника-покойникъ, надѣвямъ се, ще бѣде една картина, въ която всѣки дебраниецъ ще види ясно, като въ огледало отразенъ своя животъ, а читателятъ не познаващъ добръ Дебърско, ще види на какви опасности и бури е изложенъ живота на дебрания-българинъ.

Свещеникъ Георги Кузмановъ се е родилъ на 10 априлъ, 1855 г. въ с. Селци (Джула).

Той е билъ сръдния синъ на Кузманъ Славковски, селянинъ благороденъ и ползуващъ се съ уважение въ селото. Когато е порастналь Гюрчинъ, тъй се викалъ покойникътъ прѣди да стане свещеникъ, бѣша му, по нѣманне училище въ селото, го е далъ на занаятъ. Гюрчинъ билъ повѣренъ на прочутия въ града майсторъ охридчанинъ, Марко калайджия, и Гюрчинъ научилъ

занаята добръ въ нѣколко години.

Баща му цѣнейки ползата и значението отъ четмо и писмо, накаръ той самъ неукъ, и съзирайки у сына си повече дарби, отколкото въ другитѣ му синове, той намислюва да го прати да се учи нѣкъда.

Неразполагайки съ голѣми сръдства, когато Гюринъ билъ вече петнадесетгодишенъ, Кузманъ го завежда въ манастира „Св. Иованъ Дебърски“, съ условие змиъ да учи черковно пѣние, четмо и писмо, а лѣтъ да работи наравно съ манастирскитѣ момци по заковскитѣ имоти: пасѣлъ манастирскитѣ кози и овци, огивалъ по просия по селата и вършелъ още много други работи. Змиъ въ една отъ манастирскитѣ цѣлини, калугера Харитонъ е просвѣщавалъ събранитѣ отъ околнитѣ села момци.

Покойникътъ приживъ разказваше, какъ Харитонъ ги е наказвалъ. Всички момци сж били длъжни да ставатъ много рано и да взематъ участие при изпълненнето на всички обреди и черковни молитви въ манастира.

И тежко томуза, койго би се успалъ. Другаритѣ му сж били длъжни да го посипатъ съ единъ голѣмъ котелъ студена вода и по тоя начинъ да го събудятъ. Койго пъкъ не си е училъ урока, бивалъ е наказвалъ нѣд-жестоко: връзвали сж го въ „фалага“ и бѣели сж го по нозѣтъ съ дървова прѣчка, турчали сж го на колѣнъ върху урвъ и пр.

Между трудолюбивитѣ ученици на Харитона, първо мѣсто е влезъ Гюрчинъ; най-скоро

ментъ, най-послушенъ, най-примѣренъ е билъ той.

Гюрчинъ е прѣстоялъ 2 години въ манастира и се е върналъ въ селото си „ученъ“.

На 22-та си година той се оженилъ.

Поразил липса на грамотенъ и смѣлъ човѣкъ, общинскитѣ работи въ селото вървели много злѣ. Мнозина кметове, поразил неумѣтното си, сж забатачили, както селото, тъй и себе си. Погледѣтъ на всички сѣяни, стари и млади, се е спрѣлъ върху Гюрчина Кузмановъ. Макаръ и още младъ, 24 годишенъ, той, по настоявателството на старѣйшината, станалъ кметъ въ селото.

Въ 2—3 години отгорѣ той можалъ да поспрѣне всички задължения на селото, да изплати дълговитѣ му къмъ разни взимодавци бегсве въ Дебъръ, да откупи нѣкои заграбени отъ съседитѣ-турци селски мери и гори, заплашилъ ханманскитѣ банди, които прѣди нападали и оплячкосвали селото, — съ една рѣчь, наредилъ селскитѣ работи. Всички селяни признали неговата способностъ и честностъ. Но колкото селянитѣ сж го обикнали, толкова турчинтъ отъ околнитѣ села сж го ненавиждали и ирѣвно мразили. За да си отмъстятъ, нѣколко пати тѣ сж се ядчили да го издебнатъ и убиятъ, въ случай не имъ се удалъ.

Портанъ еденъ споръ за селската мера покрай р. Черин-Дримъ, наречена „Лугойтъ“, която била заграбена отъ Дългашчани (мухамедани помаци) и които Гюрчинъ повърналъ на селото си прѣвъ своето кметствуване, Силь-Точъ съ нѣколцина съселяни рѣшилъ да го убие.

Нощта сръшу Петровиенъ 1875 година Слъ-Точъ се промъкналъ въ вакъвската гора при селото „Подъ Чулрица“ и завлавилъ добра лусия покрай пята „Атанасия“, който води отъ центра на селото къмъ „Славковска махала“, където живѣлъ ненавистния тѣмъ Гюрчинъ. Прѣзъ цѣлия денъ на Петровиенъ разбойниците сж стояли и чекали, съ пълни пушки, минаването му.

Прѣзъ деня не сж постигнали пълнената си цѣль, защото макаръ Гюрчинъ да е отивалъ нѣколко пати въ селото, не е миналъ по-горния пята, а по една патека долу подъ гробищата.

Разбойниците не се отчаяли. Настѣпилъ иракъ, и тѣ слѣзали по-близо до пята. Гюрчинъ се задалъ самъ по пята откъмъ извора. Въ тъмнината тѣ познали жертата си и очигъ имъ свѣтнали отъ зла радостъ. Щомъ ги наближилъ, тѣ изправили пушките си право въ него. Изненаданъ той, търгилъ да бѣга изъ гробищата. И за мигъ прѣскочилъ единъ плетъ, прѣзъ една нива, скочилъ отъ една височина и, безъ да му стане нѣщо, се притаилъ въ единъ храсталакъ, да си отдѣхне, завланденъ отъ мисълта за само-съхранение; той не е усѣтилъ при гърмежитѣ, че сж го раняли подъ колѣното.

Гърмежитѣ били чути въ славковска и бърчовска махали, раздвижило се селото, нъ разбойниците сж избѣгали. Ранениятъ Гюрчинъ, като прѣвѣрзалъ кракътъ си съ кърпа, отпѣтилъ се, безъ пята къмъ къщи.

Слѣдъ 40—50 дни раната му заздравѣла.

Той още по-бодъръ и неустрашимъ продължавалъ да пази интереситѣ на селото.

Прѣзъ сръбско-турската и руско-турската война той е запазилъ селото отъ грабежа на башибузунитѣ (азбинитѣ), арнаути

Признателнитѣ селяни сж го избирали цѣли 11 години наредъ за кметъ въ селото.

Уморенъ, той се молилъ да го освободятъ да си отпочине. Освободили сж го, но за 1 година само. Кметувалъ още двѣ години, до 1880 год.

Прѣзъ тая година починалъ селския свещеникъ Кипро Якововъ. Селянитѣ търсили измежду си нѣкой да го замѣсти, но нѣмало подходящо лице. Слѣди се върху Гюрчина.

За да не скърши агара на селската старѣшина и съ надежда, че ще се стърве отъ многото неприятеля турци, които ги спечелилъ прѣзъ кметуването си, той приелъ да се запои.

Придруженъ отъ селския старей Мио Милошевъ, отишълъ въ Кичевския манастиръ св. Прѣчиста, където го запозналъ Ангимъ Дебърски.

Слѣдъ една седмица трѣгналъ да се върне въ селото си подъ Гюрчинъ, нъ човѣкъ въ тия мѣста може ли да бѣде сигуренъ, че на пята нѣма да го сръшне нѣкое шешастие, че изъ нѣкое долче нѣма да изкочи нѣкой разбойникъ и му прѣвгради пята?

Тѣмъ наближили селото, излизайки изъ прохода „Нирѣчише“, изъ каменитѣ наскочали нѣколко въоръжени разбойници, между които сж били прочутитѣ Изо и Баялъ Бланца, хванали

двата пѣтници и почнали да ги прѣгърсватъ и да имъ искатъ пари. Младитѣ свещеникъ уда-рили нѣколко пати съ кондзитѣ на пушките си въ слабнитѣ тѣй силно, че дълги години той не е могълъ да поеме издълбоко дѣхътъ си.

Слѣдъ ударитѣ Баялъ позналъ въ лицето на младия подъ Гюрчина.

Той се „засрамилъ“, „извинилъ“ се и освободилъ пѣтницитѣ за друго врѣме да ги ограбаа.

Спасени и тоя пята отъ арнаутски куршумъ, цѣли разгеперани и проклинаятъ злата сѣдба на нещѣстнитѣ дебрани християни, двамата пѣтника се спуснали по стрѣмната патека на „Крѣснецъ“.

А черковнитѣ камбани загърмели въ честъ на новия свещеникъ.

Селянитѣ мѣже, жени и дѣца, облечени въ празнични дрѣхы, безъ да подозиратъ станалото съ свещеника, тичали къмъ „Креснецъ“ да го посрѣтнатъ.

Слѣдъ половинъ часъ той билъ вече въ черквата на молитва заобиколенъ отъ селянитѣ по лицата на които се четѣла голѣма радостъ.

Слѣдъ молитвата всички вѣлнували рѣжа на новия си пастиръ и излѣзли навънъ въ черковния дворъ. Старцитѣ насѣдали около Мия Милунъ и подъ Гюрчина и слушали разказа имъ за запопването и за злата сръша на „Рѣчише“

(Слѣдва).

ПОДЛИСТНИКЪ.

Свещеникъ Георги Кузмановъ

Попъ Гюрчинъ, щомъ се е запозналъ помислилъ, че неприятелитъ му арнаути ще пристанатъ да го прѣслѣдватъ. Но случило се обратното.

Арнаутитъ си останали вѣрни на своето начало да си отмъстватъ и да ограбватъ по-заможнитъ християни въ Дебърско.

Не било се минало една година отъ запознането му, той отново билъ принуденъ да се крие и бѣга отъ арнаутитъ — разбойници.

На 26 юлий 1882 г., приквечеръ, по пята „Гюрева Краста“ се заточкале въ дѣла редица 150 души арнаути подъ водителството на извѣстния по онова вѣрме кървинкъ разбойникъ Сулюпъ. Селскитъ псета, съ приближаването на зрамингъ, усилили и зачестили своя лай.

За мигъ всичко живо се прибрало въ кѣщи. Всѣки домашинъ или домашина залостилъ добръ вратигъ. Ония, които въ тоя моментъ се случили далечъ отъ домъ си, се прикрили при своитъ роднини, приятели, или въ кѣщата, които имъ се изпѣривала на пѣтя. Мнозина се изпокрили изъ нивята, изъ храсталацитъ, горигъ и пещеритъ.

Сулюпъ, съ своята гола, но жадна за грабежъ и кръвъ дружина, нахлулъ въ селото, раздѣлялъ я на нѣколко групи и я прѣснлъ по селото на кварта, а той самиятъ, съ 10-на души, оива прѣдъ вратата на поповата кѣща. Чукалъ

той на портата, блѣскалъ я съ кундака на мартинката, викалъ, псувалъ, но никой отъ вжтрѣ не се обаждалъ.

Попъ Гюрчинъ, по случай празника свети Пантелеймонъ, въ това вѣрме челъ вечерна въ черквата. Свършилъ вечерната и съ клисаря трыгнали за у дома, безъ да знаятъ за пристигналитъ неканени гости въ селото.

Свещеникъгъ наближилъ кѣщата. Нѣколко крачки сж биле нужни, за да се срѣцне прѣдъ вратата на кѣщата му съ ония, които го търсѣли. Но благодарение на една отъ съсѣдкитъ, която, като го забѣлѣзала, го извикала. Той, съ пишеция тия редове, се скри въ тъмния кераль на кѣщата ѝ.

Слѣдъ като повисѣли арнаутитъ прѣдъ попската кѣща, приели поканата на Стефанъ Баручия, единъ отъ съсѣдитъ на тая махала, да отидатъ въ неговата кѣща и да прѣкаратъ ношъта.

Всичкото село цѣлата нощъ било въ тревога. Бързи разпореждания отъ страна на кмета сж били дадени да се нагостятъ хубаво разбойниците, съ надежда да бждатъ милостиви и снисходителни къмъ селото.

Сингъ на спокойно заспалитъ кокошки билъ нарушенъ. . . „Годитъ“ ней вечеръ опустошили 50 кокошки, 7—8 овци и нѣколко агнета, които на ръженъ опекали. . .

Късно вечерта Попъ Гюрчинъ се е прибралъ въ кѣщи. Страхътъ, че може арнаутитъ прѣзъ ношъта да нападнатъ кѣщата му и да хванатъ или него или нѣкое отъ дѣцата му, а ако това не по-

стигнатъ арнаутитъ отъ ядъ може кѣщата му да запалятъ, рѣшилъ да бжде вънъ отъ кѣщи тази нощъ. Послалъ на дѣцата си да спятъ въ една нива посрѣдъ гжстата царевина, събралъ въ чували дрехитъ си, изкаралъ добитъка: кози, овци, коне, волове и всичко, прикрилъ ги изъ нивитъ и храсталацитъ, вѣоржилъ се добръ съ капаклията руска пушка, опасалъ коланъ фишени и цѣлата нощъ, безъ да мигне, обикалялъ кѣщата си отъ вънъ, готовъ да пронже съ куршумъ всѣкого, който би се опиталъ да я подпали.

Но, за щастие, до тамъ не е дошла работата.

Рано сутринъта, отъ тъмни зори, Сулюпъ обиколилъ частитъ на своята дружина по селото.

Селянитъ помислили, че разбойниците ще си върнатъ.

Попъ Гюрчинъ прибралъ дѣцата си въ кѣщи и почналъ да чете прѣдъ кѣщната икона утренитъ молитви прѣди службата.

Попадията почнала своята кѣщна работа.

Но безпокойствието, обаче, че арнаутитъ може пакъ да се повърнатъ къмъ тѣхната кѣща не било изчезнало.

Попадията, въ желанието си да се осаѣдоми, дали разбойниците сж напуснали селото, безъ да съобща за намѣренето си на мжжа си, отключила пѣтнитъ врата. Щомъ отворила вратата, ѝ се изпѣрчили четирима отъ разбойниците, които веднага се опитали да влѣзатъ вжтрѣ. Попадията, като видѣла, че разбойниците ще влѣзатъ, безъ да му мисли много, дръпнала вратата по себе си, останала отвнѣнъ и почнала да вика високо:

— Нѣма никой внатрѣ... Ясъ сумѣ отъ ком-
шинѣ... Помогъ го нѣматъ внатрѣ... Той е въ
Осоляница, въ Елевия и др.

Попъ Гюрчинъ като чулъ гласътъ на попа-
дията, хвърлилъ молитвеника и слѣзълъ въ двора,
пусналъ кучето, залостилъ вратата, взелъ отново
пушката и очаквалъ неприятеля да влѣзе въ к-
щата му и да постѣгне върху му или върху него-
витѣ домашни.

Арнаутиѣтѣ узвали, че ватрѣ е жертвата имъ,
но здравитѣ джовани врата имъ прѣчели да влѣ-
затъ. Почнали да се катерятъ и да прѣскачатъ
високата авлия (стѣна), що изобикаляла поската
кѣща. Почнали да лѣгатъ единъ върху другъ и
по този начинъ да се прѣхвърли единѣ отъ тѣхъ.
И бѣха постигнали това, ако попадията не е имала
смѣлостта да дръпнува стоящия отадолу и да съ-
бара живата стѣла на разбойниците.

Свещеника виждалъ всичко това прѣзъ на-
галкитѣ (тѣсни продълговати дупки, оставени на-
рочно за стрѣляние при такива случаи) и очаквалъ
да се качи нѣкои горѣ на стѣната, за да го повали
съ единъ куршумъ мъртавъ.

Добрия съседъ Силинъ Таневъ, като видѣлъ
опасността за свещеника, огнигълъ при разбойниците
и ги утвѣрилъ да дойдатъ слѣдъ него за да имъ
покаже другъ входъ въ кѣщата. Разбойницитеѣ
тръгнали слѣдъ него.

Въ тоя моментъ свещеника въоръженъ отво-
рилъ вратата и избѣгалъ въ нивата.

Разбойниците наистина, слѣдъ голѣма мѣжа,
прѣзъ другия входъ (пѣтиката) влѣзали въ кѣщата

и венаѣрили никого. Следъ това разбойницитеѣ
прѣтърсили и въ близката нива, нѣ не могли да
уловятъ свещеника. А той, каченъ на орѣха въ ни-
вата, глестата шума на който го добръ прикривала,
виждалъ своитѣ джелати и съ пълна насочена срѣ-
щу тѣхъ пушка, очаквалъ съ спокойствие да хвър-
лятъ погледъ нагорѣ и да го забѣлѣжатъ. Нѣ и
тоя нѣтъ злата сѣдба минала безъ да причини не-
щастие.

Разбойницитеѣ, безъ да изпълнятъ мислата си,
съ която сѣ били изпратени, се върнали при своя
главатаръ, който въ това врѣме очаквалъ да му
доведатъ вързанъ попа при него.

Нѣ като чулъ, че попа е избѣгалъ, той из-
ругалъ некальриѣтѣ свои ученици и далъ заповѣдъ
да се събере цѣлата дружина и да продължатъ
патуването си по другитѣ християнски села. Единъ
отъ разбойниците изѣрилъ съ пушката си като
съ бория и слѣдъ половинъ часъ сто и петдесетъ
души, нѣкои отъ които облѣчени въ хубави нови
дрехи, други съ пълни джобове съ женски нанизи,
сребърни павти, трети качени на коне, сѣ се явили
прѣдъ войводата имъ. Доволенъ, че дружината му
ударила хубава плячка, похвалилъ я и далъ запо-
вѣдъ да тръгнатъ. . .

Свещеника като чулъ трѣбата, помислилъ си,
че разбойницитеѣ ще нападнатъ кѣщата му отново.
По съѣтитѣ на нѣкои отъ комшинѣтѣ си, той, като
взелъ триѣ си дѣцки и попадията, прѣхвърлилъ
се въ мѣстѣта „Костениковъ-орѣхъ“. Тамъ въ хра-
сталака, при единъ голѣмъ камѣкъ, сѣ били на бе-
зопасно мѣсто.

Единъ часъ слѣдъ извирването на пушката
— бория, прѣзъ хрсталака той е видѣлъ, цѣла вър-
волица отъ хора, които се искачвали по угорни-
цата на „Креснецъ“. Свещеника не се съмнѣвалъ,
че това не сѣ разбойницитеѣ. Макаръ утвѣренъ въ
това, той запознатъ добръ съ хитроститѣ и въро-
ломството на арнаутитѣ разбойници, намѣрилъ за
благоразумно да постои въ това естествено скрива-
лище. Отатъ да знае, че Сулюмъ не е оставилъ нѣ-
колцина отъ разбойницитеѣ въ селото за като излѣзе
да го хванатъ.

Нѣ щомъ видѣлъ, че ограбенитѣ жители на
селото прошивали по селскитѣ улици, ясно било
вече, че „неканенитѣ гости“ сѣ си заминали.

Селенитѣ, изпокрити по горитѣ и пещеритѣ,
като видѣли, че разбойницитеѣ сѣ прѣхвърлили
„Креснецъ“ и се промѣкнали по „Рѣчище“, се
прибрали въ селото си.

Ограбенитѣ почнали да се събиратъ на групи
по махалитѣ и да се тохкатъ и вайкатъ за задиг-
натитѣ отъ нагостенитѣ добръ арнаути разни дви-
жими имоти. . .

По-горѣ споменавхмъ, че, благодарение на Би-
лялъ Билинѣ покойника не билъ ограбенъ и задиг-
натъ попъ Гюрчинъ отъ нѣколцината разбойници
подъ водителството на Иса и Билила, когато той
се връщалъ отъ Кичевския манастиръ, като ново-
ржкоположенъ. Тогавъ той го освободилъ за въ
друго врѣме да го ограбаа.

(Слѣдѣва).

Свещеникъ Георги Кузмановъ

(Продължение отъ бр. 45 и 46).

Това време дошло слѣдъ двѣ години. На великата срѣда 1883 г. Билиялъ се явилъ въ кѣщата на свещеника, кѣдѣто го посрѣщали като единъ отъ най-добритѣ си приятели, защото доброто, което му направилъ Билиялъ на „Рѣчище“, попъ Гюрчинъ не го забравилъ. Нагостилъ го като царъ. Но при все това Билиялъ не е забравилъ цѣлата на посѣщението си. Къмъ полунощъ, до когато яви и пили, Билиялъ се обърналъ къмъ попъ Гюрчина:

— Оръ попе, стегни си опинцитѣ за пѣтъ! Кѣ те носимъ нагости у насъ.

Свещеника схваналъ, какво искалъ да каже Билиялъ.

— Кѣ си стегнамъ ага, ако е таква твоята поела. Сумъ готовъ на гости да ти дойда въ цѣлата си фамилия, му отговорилъ свещеника.

Билиялъ се усмихналъ и забѣлѣзалъ:

— Самъ ти си ни потребенъ.

— Убаво, ага, забѣлѣзалъ спокойно свещеника, ами кой кѣ ми ранитѣ попадията и дѣцата?

— Господъ, начумерено отговорилъ кръвника. Айде приготи се!!

Попъ Гюрчинъ се прѣсторилъ, че се подчинява на волята на този малъкъ царъ въ Дебърско. Излѣзалъ отъ стаята и се опѣлти право къмъ пѣтнитѣ врата за да избѣга. Но за голѣма изненада, на вратата билъ спрѣтъ отъ двамата въоръжени арнаути, поставени отъ Билияла.

Попъ Гюрчинъ повикалъ попадията си и слѣдъ

като ѝ поржчалъ нѣщо, се качилъ при Билияла. Употрѣбилъ всичкото си умѣние, за да го накара да се откаже тоя пѣтъ отъ намѣренieto си. Но Билиялъ останалъ непоколебимъ.

Слѣдъ десетъ минути попадията се върнала. А малко време слѣдъ нея дофасали отъ селото нѣколкомина отъ първенцитѣ и почнали да се застъпватъ прѣдъ Билияла. Но напусто. Вѣстъта за намѣренieto на Билияла се прѣснала като молния изъ цѣлото село още прѣзъ нощта. Въ половиинъ часъ отгорѣ сж се явили прѣдъ кѣщата на пастира нѣмъ повече отъ 20—30 души въоръжени селяни, които взели позиция въ съседната кѣща, прозорцитѣ на които гледали право въ вратата на поповата кѣща. Това събирание на селанитѣ не е останало не забѣлѣзано, както отъ попа и слугитѣ му, тъй и отъ Билияловитѣ калаузи.

Попъ Гюрчинъ, като научилъ за готовността на селанитѣ, станалъ открито смѣлъ и е заявилъ на Билияла, че не ще се подчини на заповѣдта му.

Билиялъ прѣдъ видъ на сжщото, почналъ да омеква. Ударилъ на пазарлъкъ. Отъ двѣстѣ лири, които билъ сигуренъ че ще ги получи, ако задигнелъ свещеника, „за атьръ на старентѣ и отъ жалъ за дѣцата му“ се съгласилъ да отстъпи до 100 лири, отъ които половината получилъ веднага въ брой още сжщата нощъ.

Рано сутринята, прѣдъ зори, Билиялъ напусналъ селото съ скрита закана за ново отмъщение.

За този грабежъ на „приятеля си“ попъ Гюрчинъ е съобщилъ на черковнитѣ власти и въ укъмата, но, както и други пѣтъ, и за този случай нищо не сж могли да сторятъ на „малкия“ султанъ.

Печалбата отъ оплакването въ случая била само тая, че Билиялъ се обявилъ вече за явенъ не-

приятель на попъ Гюрчина и съ това му е далъ да разбере, че други пѣтъ, когато той иде въ селото, по-хубаво ще е да му затваря вратата, като на неприятель. . .

* * *

На 20 януари 1886 год., прѣди заходъ слънце, свититѣ отъ студъ въ кочинитѣ си селски псета извѣстили, както всѣкога, на Селчани, за нови неканени гости, които почнали да слизатъ по стрѣмната пѣтека на „Гюрена Краста“. Погледитѣ на всѣкиго неволно се обърнали къмъ селскитѣ пѣтища, които водятъ и добритѣ и лошитѣ гости въ селото. Както при всѣки другъ случай, тъй и при тоя напласенитѣ селяни побързали да затворятъ вратитѣ си и да се притаяватъ въ кѣшитѣ си, до като разбойницитѣ отминаватъ тѣхнитѣ кѣщи.

Слѣдъ четвъртъ часъ разбойницитѣ—тѣ бѣха дванадесетъ души, отъ които половината издѣха контѣ—слизаха по каменистия пѣтъ „Грагоръ“, по направление къмъ Боручовска махала.

Не било трудно вече да се прѣдугади, че разбойницитѣ отивали на „гости“ пакъ у попъ Гюрчина.

Тропали тѣ на попскитѣ врата, псували, но никой отъ вътрѣ не се обаждалъ. Алилъ Иса, тъй се викалъ началника на тая разбойническа банда, се разсърдилъ и изпратилъ двамата отъ горната страна, за да прѣскачатъ авлията.

Двамата, безъ да имъ попрѣчи нѣкой, сж се промъкнали въ двора на кѣщата, отворили главнитѣ врата и, като „домакнини“, сж поканили стоещитѣ отъ вѣтъ тѣхни другари.

Щомъ влѣзли, едни отъ разбойницитѣ вързали контѣ си въ двора, а други почнали да тър-

шуватъ изъ кѣщата, отъ кѣждѣ жива душа не се огласяваше прѣди малко.

Въ сѣщността кѣщата не била праздна. Попъ Гюрчинъ по това врѣме е билъ въ с. Осолница, а попадията съ двѣтъ си по-големѣ дѣца се случила вѣтъ по работа. Но въ кѣщи се спотайвали Селяница, малкото момиче на свещеника и селския учителъ Серафимъ Исаковъ Вичински, младъ момѣкъ отъ гр. Дебъръ, едничка надежда на майка-вдовица. Тѣ, като видѣли, че разбойниците отворили пѣтнитѣ врата, побързали да затворятъ вратата на долния етажъ, но вратата на горния етажъ забравили отворена. Досѣгил се за това Серафимъ и, прѣзъ вѣтрѣшния входъ за горния етажъ, се опѣталъ да поправи грѣшката. Но щомъ спусналъ кепенекъ на входа, вратата на стаята се отворила и на прага се показалъ, вѣорженъ до зѣби, Алилъ Иса. Серафимъ трепналъ, но все пакъ запазилъ мѣжестено спокойствие и, за да заблуди разбойника, той заграбилъ отъ складираната шума въ стаята.

Турчинътъ, съ крѣвнишки погледъ, се спусналъ къмъ него и проревалъ:

— Що не отворишъ, бре домусъ, анасана... каури!

— Язъ сумъ измекаръ овде, ага, земамъ шума за козитѣ... не сумъ те чулъ, смѣло му заявилъ учителя.

Разбойникътъ, оскѣрбенъ отъ тая „гяурска“ смѣлостъ, дигналъ шумката и съ голѣмъ ядъ ударилъ Серафима въ слабинитѣ.

Серафимъ падналъ върху шумата, а разбойникътъ побѣдоносно слѣзълъ прѣзъ кепенекъ долу, отворилъ вратата на долния катъ и цѣлата кѣща била вече на разположението на разбойниците. Тѣ намѣрили сгушени въ една отъ долнитѣ стаи

Селяница и 6-годишното момиче, успокоили ги да не се плашатъ, а да се разпоредятъ, като домакини, да ги посрѣщнатъ и да ги нагостятъ, защото тѣ не били лоши людѣе, а „царски“.

Куриозното въ случая е било, че тия разбойници били придружени отъ царски човѣкъ, сувария, присѣтствнието на който достатъчно е било да заблуди мнозина.

Настанили се „гоститѣ“ въ една отъ долнитѣ стаи, наклали собата съ дърва и почнали да се топятъ.

Попадията, като видѣла кѣщата си окупирана отъ „гости“, не се вѣстила въ нея. Тя се затекла въ срѣдъ селото до селския дерудеджия по онопа врѣме, Танаско Иовкоски, да му съобщи да дойде да ги покани той у дома си. Танаско не се случилъ у дома. Майка му отишла, поканила разбойниците да я посѣдватъ, но тѣ, добрѣ настанени въ поповата кѣща, не се съгласили. Тя, жена, не ѣ останало нищо друго, освѣтъ да се подчини на волята имъ. Разпоредила се тя тогава да имъ се донесе отъ кѣщи рѣкия и вечера.

Билъ повиканъ Симонъ Го'едаръ да имъ прислужва.

Прѣдъ вечеря върналъ се попъ Гюрчинъ отъ с. Осолница. Като видѣлъ, че кѣщата му е окупирана отъ „царски“ хора, помирилъ се съ злата сѣдба, влѣзълъ при баджанакъ си Аврамъ Ивановъ, кѣждѣ сж се били прибрали дѣцата му и селския учителъ, като оставилъ да се разправа съ дерудаджията на другия день.

Още свещеника не билъ си отпочиналъ, когато дошълъ Симонъ Го'едаръ да извика попадията, да дойде и да намѣри сапунъ, за да си измиятъ рѣцѣтъ наяденитѣ и напѣненитѣ разбойници.

Попадията нѣмало какво да прави — отишла.

Попа, въ желанието си да види, кои сж неканенитѣ му гости и въ сѣщното врѣме да не би нѣщо да се случи съ попадията, която въ топа врѣме била въ 8—9 мѣсечно брѣменно положение, отишълъ слѣдъ нея и отишъ прѣдпазливо надзѣрталъ прѣзъ стѣкленитѣ прозорци на стаята, въ които се разполагали разбойниците.

Попадията влѣзла вѣтрѣ и почнала да дири сапунъ.

Търсейки, тя е отговаряла на нѣкои въпроси, задавани отъ разбойниците.

— Мори невѣсто, сакаме да ни правишъ алва, се обѣрналъ Алилъ Иса къмъ попадията.

— Нѣмамъ со що да я праамъ, ага, му отговорила попадията.

— Со медъ кѣе я правишъ, твѣрдо забѣлѣзълъ единъ отъ компанията.

— Медъ нѣмаме, не се роди ова година, за нашъ късметъ, възразила спокойно попадията, макаръ два купа пълни съ медъ да прѣщели въ кѣралѣтъ.

— Ако нѣмашъ медъ, со шекеръ кѣе прайшъ, полусърдито зарѣмжалъ Алилъ.

— И шекеръ нѣмамъ ага, заявила попадията.

— Кѣе купишъ, изкрѣскалъ Алилъ.

— Овде е село, нѣма отъ кѣдъ да купамъ, възразила, безъ да му се уплаши, попадията, като се качила на триножно столче да търси сапунъ на полицата. Търсейки, тя продължила:

— Вие отъ градъ идете и трѣбаше да си носите то що вие потрѣбно, та и ние да...

(Слѣдва).

Свещеникъ Георги Кузмановъ

(Продължение отъ бр. 48).

Алилъ Иса не я оставилъ да довърши рѣчта си. Той грабналъ триножника, който билъ около него и го метналъ съ ядъ върху попадията. Триножникътъ падналъ върху главата на попадията и отскочилъ настрана.

Попадията, възмутена отъ дързостта на арнаутина забравила болките въ момента, когато ги почувствувала, слѣзла отъ триножника, върху който бѣ се покачила, взела го здраво въ ржцѣтъ и мжновено го изпратила къмъ Алиля. Триножникътъ падналъ право въ цѣлѣта. Алилъ, макаръ и да се навелъ за да избѣгне удара, билъ ударенъ въ гърдитѣ. Наскочили всички.

Въ тоя моментъ нѣкой съборилъ, стоящата прѣдъ тѣхъ върху триножникъ, ламба.

Настанала тъмнина.

Попадията въ тоя моментъ дръпнала по себѣ си вратата на стаята, че слѣдъ нея и онан, която водела въ долния етажъ и излѣзла окървавена въ двора.

Попъ Гюрчинъ, който видѣлъ какво станало вжтрѣ, кипналъ до лудостъ отъ ядъ, спустиналъ се да алѣзе вжтрѣ.

Попадията го посрѣщнала и му казала, че нищо ней е.

Свещеника повѣрвалъ, взелъ за ръка смѣлата си жена и бързо напуснали кжщата си.

Но онова, което тъмнината скрива свѣтлината открива. Щомъ влѣзли въ дома на баджанака си, свещеника видѣлъ, че отъ челото на съпругата му

шурка изобилна кръвъ и опръсква облѣклото ѝ. Въ мигъ оскърбения съпругъ избухна.

— Ахъ майката нима!... дайте ми пушката, извикалъ разяренъ той и почналъ да тича като лудъ изъ кжщата.

Попадията и кжщнитѣ хора, като схванали кждѣ може да излѣзе края, ако би ималъ пушка, почнали да го успокояватъ.

Но успокоява ли се лесно ранения заѣръ?! — Пушката, пушката ми дайте, викаше съ пѣна на устата оскърбения домакинъ, и тласкаше всѣкого, който се доближаване до него да го успокоява съ мислане.

Припомнили му, че неговата пушка не е въ кжщи. Той бѣше я далъ на шурейтъ си въ с. Жръжановъ...

Тогава той отворилъ вратата и хукналъ навънъ. Подиръ него притърчали да го молятъ.

Влѣзаль у Стефана Барутчия. Цѣлата кжща се растревожила.

Свещеника почналъ да се моли да му дадатъ тѣхната пушка.

Но вмѣсто това Стефанъ почналъ да го успокоява.

Нѣмало какво да се прави. Съ голи ржцѣ въоръженитѣ разбойници не е било възможно да се покажатъ прилично. Освѣтъ, че никакво оръжие не му дали, нъ затворили го вътрѣ и не сж го пуцали да излѣзе вече.

Отъ ядъ, че е безсиленъ да си отмъсти той заплакалъ като дѣте.

Отъ тѣзи вечеръ въ душата на свещеника постѣпнали вече прѣварѣтъ.

Той отъ този случай, рѣшилъ да напусне селото.

Утринѣта, разбойниците се приготвили за пжтъ.

Али Лиса, пратилъ Симона да повика попадията за да ѝ иска прошка, но тя отговорила, че тя въ турчинъ вѣра нѣма. Турчинъ и куче се едно е.

Тѣ си заминали. Свещеника веднага отишълъ при кмета Тонаска Иовкоски.

Тамо били повикани старѣитѣ Шаре Караджа Мио Милошъ, Лазаръ Цуцулъ и др.

Той се оплакалъ, че при всичко че плаща деруделжилькъ но арнаутитѣ при него дохаждатъ, когато би трѣбвало деруделжията да ги прибере въ кжщата си и да ги храни.

Поради малки свадѣ отпрѣла между селянитѣ сжществувало партизанство. Кмета и всѣкои отъ старейте, не обръщали внимание на справедливитѣ оплаквания на свещеника.

Тогава той имъ заявилъ, че ще напусне селото. Събравшитѣ изѣли заявлението на свещеника за не сериозно.

Тонаска и Шаре като отговоръ се почукали по задницата и казали:

— Тю, що кѣе не найтъ!

Свещеника оскърбенъ си отишълъ у дома. Като обмислилъ добръ появилата се мисль за напусане селото, той я съобщилъ на попадията.

— Кждѣ кѣе ме носитѣ, тамо кѣе идамъ, билъ отговора на попадията.

Този ѝ отговоръ окуражилъ напатения свещеникъ.

Открито почнали да се приготвяватъ. Свещеника и попадията нескривали намѣрението си.

Селянитѣ, като видѣли, че свещеника дѣйствиелно ще напуша селото, събрали сж се и го повикали. Той имъ е заявилъ въ събранието, че нѣма да отстапи отъ рѣшението си.

Нѣкои отъ събравшитѣ, го заплашили, че нѣма да го пуснатъ.

Като видѣлъ настроението, свещеника прилично се съгласилъ да остане, ако гарантиратъ неговото спокойствие.

Тържествено му обѣщали.

Прѣз февруари той, за да заблуди селянитѣ, поржчалъ на слугитѣ си да торятъ и сѣятъ нивитѣ му.

Не е останало никакво съмнѣние у селянитѣ, че той се отказалъ отъ намѣреніето си.

Шаре и Танаско починали да се смѣятъ подъ мустакъ отъ доволство, че сж го принудили да остане.

Той е търсилъ удобенъ моментъ, за да се измъкне незабѣлъзано изъ селото.

Било сутринта въ петъкъ прѣз първитѣ дни на мартъ, 1886 год., когато въ селото дошълъ прочутия разбойникъ Сюль-Синанъ съ около десетина другари и, що токо се разположилъ въ къщата на Цѣтка Лошановски, е пратилъ да повикатъ попа на сждъ при него.

Попъ Гюрчинъ лхналъ пълнъ револвера си въ джеба, придруженъ отъ поляка Шабанъ Измиръ, се явилъ при разбойника.

Сюль-Синанъ, като му е припомнилъ врѣдитѣ, които му е причинилъ, като е осуетилъ плана му да задигне, като робъ, нѣколкоина отъ селото, е поискалъ, въ расстояние на три дена да му даде 25 лири турски.

Свещеника отказалъ категорически да се подчини.

Разяренъ Сюль-Синанъ, измъкналъ револвера и го насочилъ въ гредитѣ на смѣлия свещеникъ.

Въ сжкия моментъ свещеника измъкналъ своя револверъ и го насочилъ сжщо въ гредитѣ на разбойника.

— Една душа имамъ, можешъ да я земашъ, нъ прѣди да сторишъ това и азъ ще взема душата баремъ на единъ отъ васъ.

Шабанъ, поляка, се е намѣшталъ въ кавгата.

— Трѣбва да платишъ „джезата“, се обърналъ той къмъ свещеника!

— Никаква джеза не плакамъ, отиърналъ свещеника, и тебе не тие е ли срамъ да ме учишъ на това, кога ти си длъженъ да ме защитишъ. Защо ти плащаме ние толко пари. Ти срамъ носишъ на Измироши.

Шабанъ посраменъ мъкналъ.

Слѣдъ една дълга пауза Сюль-Синанъ, като турналъ револвера въ поаса си, заявилъ:— Давамъ ти три дни мувлетъ. Въ недѣля сабайле чекамъ да ми донесишъ на „Рупингъ“ 25 лири. Инаку кѣ те заколамъ, као яре и гла'ата на колъ кѣ е набочкамъ. Айде одей си сега.

Попъ Гюрчинъ турилъ револвера въ джеба си и, безъ да каже дума, излѣзълъ.

Щомъ стигналъ у дома, пратилъ слугата си въ с. Аржановъ при братята на попадния съ поржчка въ сжбота прѣзъ ношъта да докаратъ два-три коня, почналъ да събира похъщанината и да я привързва на денгове.

Окончателно рѣшилъ вече срѣщу недѣля прѣзъ ношъта да избѣга съ цѣлата си фамилия.

Никой другъ незнаелъ освѣнъ Стана, сестрата на попадния и Сиянъ Ангелески.

Въ сжбота вечеръта, когато всичко било готово, пристигналъ Стефанъ отъ Аржановъ, братъ на попадния, съ три коня. Той останалъ въ чудо, когато разбралъ намѣреніето на зетя си. Нъ нѣмало какво да се прави. Всичко било свършено.

Късно сжщата вечеръ Сюль-Синанъ пратилъ да повикатъ попа за да му напомни още единъ пжтъ, че той ще чека 25 лири на „Рупингъ“.

Попъ Гюрчинъ се е явилъ и се е прѣсторилъ, че кандисалъ да му даде исканигъ пари.

Върналъ се у дома и веднага заповѣдалъ да товаратъ конетѣ.

Полунощъ токо що прѣфърлило. Съ съззи на очи, свещеника като изелъ за ржка дѣшата си: 12 годишния Иосифъ, 9 год. Войданъ и 6 год. Анастасия, а попадния, съ 5 седмичното бебе на ржцѣ, прѣкърстили сж се и прѣскочили прага на къщата си.

Всички, отъ мало до голѣмо, починали да плачатъ

Картината е била трогателна....

Зората ги посрѣщиала подъ Жрожановъ; тамъ дошла да изпрати дѣщеря си и зетя си баба Ноейцъ. При заходъ слънце бѣженцитѣ сж стигнали въ Охридъ, кждѣто слѣдъ нѣколко мѣсеца, свещеника и билъ настаненъ въ една овловѣла енория.

Пожелалъ той да си продаде имота въ селото, нъ разбойничитѣ арнаути сж заплашили купувачитѣ. Тогава той прибегналъ до „комиссионери“ арнаути въ Дебъръ. Продалъ имота си и окончателно се простилъ съ селото. Бѣлниягъ градъ Охридъ не го хранѣлъ. Прѣзъ 1888 година той дошълъ до София за дано намѣри работа. Несполучилъ. На другата година пролѣтъта дошълъ пакъ и тогава го назначили въ едно село, въ което стоялъ само нѣколко мѣсеци, защото прѣзъ зимата го назначиха въ новостроящата се частъ на Ючъ-Бунаръ. На слѣдующата година той прибралъ цѣлата си фамилия и се установилъ въ солищата, кждѣто и почина прѣди 2 мѣсеци далечъ отъ своето родно мѣсто.

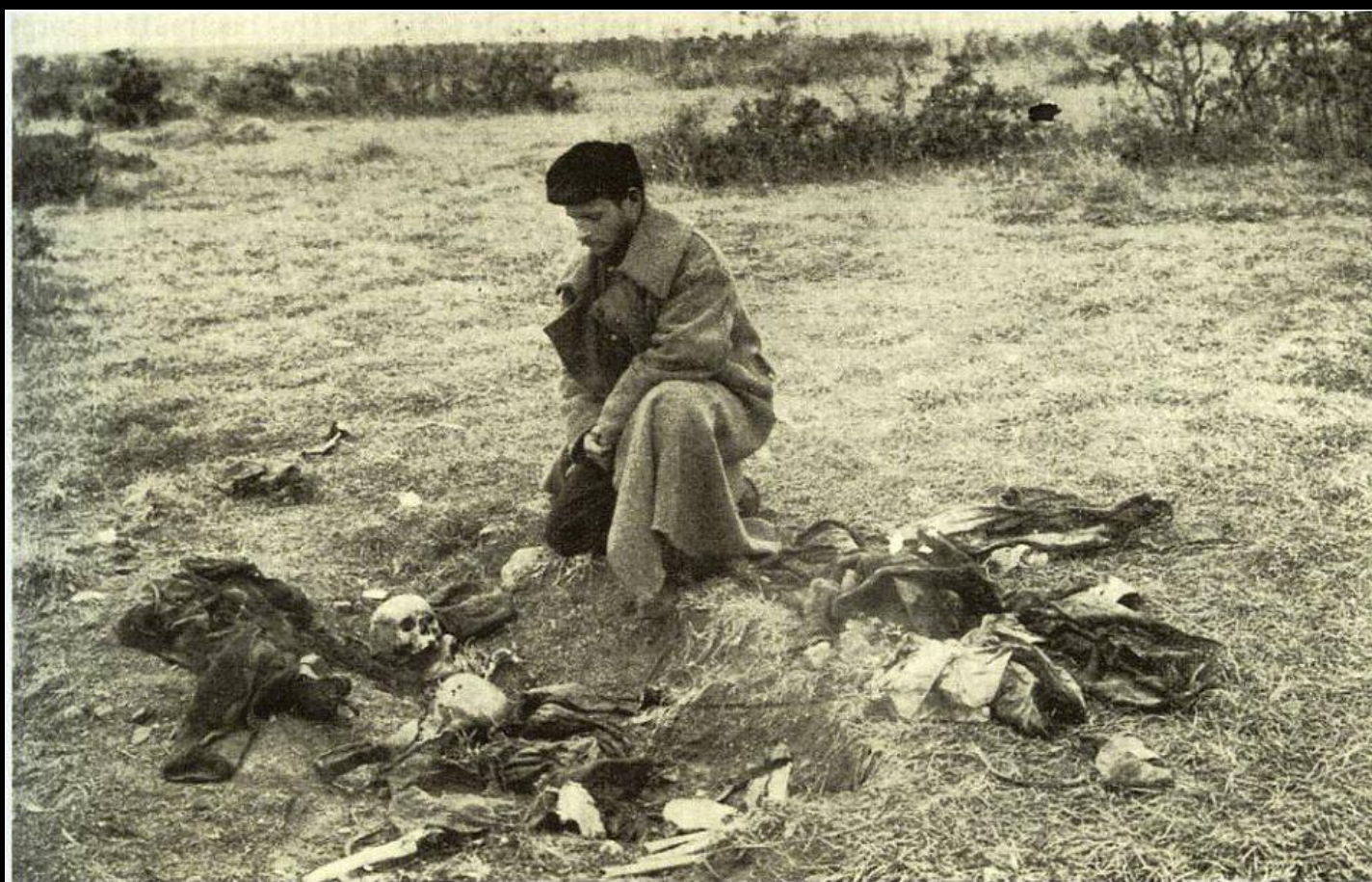
(Край).

Още стотици книги на дейци родени
в географска област Македония
може да намерите на:

www.strumski.com

Библиотека „Струмски”
е създадена в памет на
загиналите за Родината.

Voivode Dimiter Madjarov before the remains of two comrades in arms killed in the battle of Ferres